

GAZETA TRANSILVANIAI

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ȚI.

Pe unu anu 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe anu 36 fr., pe șese luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULŪ XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sortisori nefranțozi nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămît.

N°. 123.

Luni, Marți 4 (16) Iunie

1885.

BrașovŪ, 3 (15) Iunie 1885.

În săptămâna trecută s'au terminat alegerile pentru parlamentul central din Viena. Rezultatul lor a fost favorabil pentru partida comitelui Taaffe.

Între 352 deputați sunt 181 de partida guvernului: Cehi, Poloni, Sloveni, și așa numiții feudali și fracțiunea clericală la lui Lienbacher; 132 deputați se țin de partida liberală germană; 22 de deputați formează grupul centraliștilor, care ocupă o poziție deosebită între cele două mari partide; 4 deputați se țin de partida antisemită și 3 de partida democrafă, ce se recrutează din populațiunea suburbiilor Vienei.

Majoritatea guvernamentală se va divisa și pe viitor în mai multe fracțiuni sau cluburi, precum clubul Polonilor cu 57 membri, clubul Cehilor cu 77, clubul Hohenwart cu vre-o 40, clubul Liechtenstein cu vre-o 18, în fine fracțiunea Lienbacher cu vre-o 8—10 membri.

Partida liberală-germană a pierdut cu totul 15 mandate. Între acestea se află și mandatele câștigate de antisemiții și democrații nemți, cari nu vor merge în toate cestiunile cu guvernul.

În totu casul partida dreptă pe care se razimă guvernul s'ieșit mai întărită din aceste alegeri. Tocmai această împrejurare însă face organul principal al partidei germane să dică, că „a crescut puterea majorității asupra guvernului“; că guvernul posedă numai amici egoistici, cari speră să fie sprijiniți din parte-i în niștințele lor naționale și că „comitele Taaffe are acum o majoritate, pe care trebuie să o câștige în fiecare țară și pe care o poate pierde în fiecare țară“.

Între adevărul, periodul trecut de șese ani ne dovedește în modul cel mai eclatant, că este dificil de a governa cu o majoritate compusă din atâtea elemente deosebite cu aspirațiuni și pretensiuni deosebite, ca majoritatea parlamentară austriacă. Dér totuși nu va pute susține nimeni, că în cei șese ani din urmă Austria n'ar fi fost guvernată și încă mai bine guvernată de cât de pildă Ungaria, unde majoritatea e compusă numai dintr'unu singur element.

Cehii voru pretinde o nouă reformă electorală, Polonii voru cere alte noue concesiuni, iar clericali voru voi să dobândescă ca scolile să se devină confesionale — dice organul german — și astfel comitele Taaffe va fi silit să facă concesiuni, cari nu se mai pot mai unii chiar cu politica lui; atunci densul său va trebui să se facă unu federalist cum se cuvine, sau să recunoască, că guvernul său a devenit imposibil.

În acesta din urmă eventualitate își întemeiează acum opozițiunea germană speranțele sale. Deocamdată însă nu pré sunt prospecte pentru realizarea lor. Cabinetul Taaffe pare a fi decis de a înainta gradat mai departe pe cărarea pe care a apucat făcându toate concesiunile posibile diferitelor naționalități și partide pe cari se razimă. Și ore să nu-o potă el duce încă șese ani cu acesta politică?

Pentru Austria, ca stat poliglot, nu putem înțelege să existe o altă modalitate de a mulțami toate popoarele ei pe cale constituțională,

decât înaintarea în direcțiune federalistică. Dacă comitele Taaffe s'ar opri la mijlocul drumului spăriându-se de consecințe, atunci ar dovedi numai că a lucrat fără de nici un plan.

Acesta încă nu ar fi unu rău atât de mare pentru că au mai fost destule guverne dela 1848 încoco în Austria, cari au lucrat fără de plan sau c'unu plan rău chibzuit. Ne temem însă, că neisbutilă politica urmată de comitele Taaffe va fi o nouă dovadă, că în Austria lucrurile s'au încurcat așa de tare, încât e imposibil de a ajunge la o soluțiune satisfăcătoare pe cale normală pacinică.

Înimiciei consolidării interioare a acestei monarhii negreșite, că așteptă cu nerăbdare unu asemenea rezultat. În interesul principiului egalei îndreptățiri trebuie să dorim însă, ca așteptările de felul acesta să nu se împlinescă, și ca cabinetul actual austriac să potă afla cât mai curând formula adevărată și corespunzătoare pentru realizarea definitivă a acelui principiu.

Afacerea ajutorului de stat.

Cetim în „Magyar Polgar“:

Maiestatea Sa n'a luat în considerare petițiunea sinodului gr.-or., în care se ruga ca împărțirea ajutorului de stat să se lase pe seama bisericii.

Precum se știe, biserica a împărțit mai nainte suma ajutorului de stat de 24,000 fl. între preoți și săraci. Dar se întâmplă, că preotul sărac totuși primea, numai bani nu. Primea de obicei cuțite, bricege, șiare, cărți, tipărituri rubricate, pe care nu le putea mânca și cu care nu și putea îmbrăca flămânzii săi copii.

Statul smulse bisericii unu astfel de drept de împărțire, și lău rezervă sieși și dispuse, ca împărțirea să se facă pe cale administrativă. Nu cumva că n'a lucrat corect? Ba da. După dispozițiunea cea mai nouă a guvernului se vor da 4000 fl. Archiepiscopului, ca să premieze pe preoții cu simțăminte patriotice.

Cine va privi lucrul mai lămurit, va înțelege, că tocmai biserica gr.-or. dă cel mai mare contingent de indiviți cu cugete nepatriotice. Va găsi chiar, că proprietarii gr.-or. și preoții țin moșisuri la idea românismului; în această biserică încălzesc ei șerpii și îmulțesc veninul lor. În biserica gr.-cat. sunt moravurile pe acestu tărâm mai dulci. Acolo crează unu astfel de spirit întinsa administrațiune autonomă, aici dependența lucrăză rotolind.

Dacă trecem în revistă diaristica română, aflăm, că cei mai inferbentați publiciști răsari din biserica gr. or. Mai fiecare credincios gr. or. este sangvinic. Afară de acesta sunt fără cumpăt, fiindcă și România are aceeași religie, o împrejurare care le însușă putere și încredere în sine.

Dacă lucrul ar ave și o altă basă, dacă nu ne-am uita nici la aceea, că la împărțirea ajutoarelor s'au observat abuzuri, n'ar rida chiar biserica gr. or. de guvern, că elu dă 24,000 fl. pentru premiarea omenilor exaltați? Cum se știe guvernul, cui și pentru ce se dă banul lui? Cum se repara elu greșela comisă, ca pe viitor să nu se repeteze?

Să admitem că biserica gr. or. n'a împărțit efecte, ci bani peșinu între clerul de jos, a ținut consistoriul gr. or. seacă de aceea, ca să nu se împărțescă din ajutorul de stat și astfel de omeni, cari lucrăză în contra ideii de stat? De acesta n'a ținut seacă! Da, se poate chiar admite, că s'au ajutat tocmai cei cu flinca (gura) mare.

Cine cunoște împrejurările, poate ști bine, că chiar între membrii consistoriului se află intransigenți; ei bine, aceștia necondiționați și-au validat influința lor. Așa au primit ajutorul de stat tocmai aceia, cari au lucrat în contra ideii de stat ungar. Nu bate la ochi, ca omeni, cari lucrăză în contra ideii de stat, să mai capete pe deasupra încă 24,000 fl. ca răsplată, ca cu a-

tătu mai pe față să pășescă liberi de orice grijă? Era în adevăr o lume sucită!

Prin urmare guvernul a lucrat corect când a smuls din mâinile bisericii împărțirea ajutorului. Acum cererile de ajutorare se vor examina pe cale administrativă. Organele administrative nu vor recomanda pe nici unu petent, care agiteză în contra ideii de stat.

Ori dora acestă dispozițiune nu este corectă? Cui îi place să lucreze în contra statului, acela să nu se adreseze către stat pentru ajutorare. Celu ce necinstește instituțiunile noastre, acela să nu fie avisat la instituțiunile noastre. Acestea sunt principii așa de primitive, că adevărul lor nu se poate trage la indoială.

Primesce biserica gr. or. situațiunea? Noi nu știm. Dacă nu o primesce, guvernul totu va ajutama clerul sărac. Dacă o primește, va fi numai spre binele ei.

Aceștia sunt nonsensurile foicei mamelucesci, la care noi răspundem următoarele:

Nu Maiestatea Sa a desconsiderat petițiunea sinodului, — căci noi avem amănunțite informațiuni despre dureroasă impresiune ce a produs-o asupra M. Sale fapta guvernului ungaresc, — ci frații siamezi Tisza-Trefort, cari nu mai țin seacă nici de dorințele capului încoronat d'a vedea mulțamite toate popoarele imperiului.

Nu pentru „sămțăminte patriotice“ guvernul vrea să ajutoreze pe preoți, ci pentru scopuri de maghiarizare, căci nu Maghiarii sunt chemați a ne învăța patriotismu, ci trecutul poporului român.

Nu din banii săi guvernul ajutama preoțimea noastră săracă, ci din banii noștri, și cu banii noștri voim să se ajutore aceia, cari lucrăză în interesul binelui și păcii, ér nu cei ce lucrăză în detrimentul ei.

Prin urmare guvernul a lucrat necorect, bătânduși joc de banii noștri și făcându din ei isvora de maghiarizare.

Sinodul să ia cele mai aspre măsuri în contra acelor preoți, cari nu se vor supune hotărârilor sale!

Proclamarea Bulgarilor Macedoneni.

În Sofia a sosit din Rumelia orientală o proclamație macedoneană. Ea e semnată de președintele societății Opolcentilor din Filipopol. Proclamațiunea s'a trimes numai la unele persoane, în plic închis, încât guvernul princiaru n'a putut să o confisce. După „Răsboiul“, proclamația spune în esență următoarele:

„Marile puteri europene n'au creat fără scop starea actuală în peninsula balcanică. Ele au rupt țara noastră liberată cu atâtea sacrificii, ca în ea să nu domnescă pacea, ca domnia turcească, cu urta ei administrativă, să fie favorizată, ca voi Bulgarilor să nu vă puteți întări nici politicesce, nici economiccesce și ca triumful răsboiului de liberare să fie micșorat. Afară de împrejurarea, că părți însemnate din teritorul nostru s'au cedat României și Serbiei, Rumelia orientală s'a lasat în dependență militară și politică de Turcia și nenorocita Macedonia este sub directa ei domnie barbară. Deja de 7 ani domnesce în acea provincie o arbitraritate completă a autorităților, ca și a locuitorilor turci, de atunci pe fiecare țară se întâmplă acte de tiranie, de violență, omoruri și jafuri și victimele sunt frații noștri Bulgari. Nici buletinele foilor, nici meetingurile nu dau o iconă exactă a situației triste din Macedonia. Toate ce se petrec în această nenorocită țară este o ironie amară a demnității omenești. Această situație este unu obstacol nedrept pentru tendința poporului bulgar de a trăi ca unu popor, care posedă scopuri mai înalte și unu viitor. Și din nenorocire acestu obstacol s'a pus înadinsu și este menținut de statele civilizate europene.

Ce ironie a sortii! Dar nu! suferințele Bulgarilor din Macedonia trebuie să aibă unu sfârșit, ca și suferințele noastre. Ora liberării fraților noștri n'are trebuință de a bate. Noi, cari am suferit aceiași nenorocire, cată să arătăm acel ceas. Afară de noi nimeni nu va suleva cestiunea liberării Macedoniei față cu diplomația europeană. Liberatorul nostru, Rusia, din motive necunoscute, privește indiferent domnia teroro în această țară, căreia i s'au garantat drepturi umane și unu guvern uman printr'unu tractat internațional, încheiat acum șapte ani. Rusia privește indiferent cum se re-

petă în măsură mai mare aceleași fapte de teroare și crușime ce au îndemnat pe răposatul Țar-liberator să declare război. Istoria tuturor revoluțiilor liberatoare și mai ales a celor de la noi, trebuie să ne servescă de model pentru inevitabila luptă sângeroasă pentru libertate și drepturile de om în patria noastră. Căci să ne amestecăm în luptă fără șovăire, aducându-ne aminte de jurământul nostru sub primul stegiu bulgar din 1877. Spre durerea noastră regimul celui imposibil al Turcilor este sprijinit de guvernele Europei civilizate. Se poate, că interesele de stat ale puterilor, care au o influență asupra lucrurilor din peninsula, reclamă menținerea statului turc și a neomeniei lui domni; totuși purtarea lor rămâne nedreptă față cu Bulgarii. Noi suntem chemați să protestăm contra acestei nedreptăți și acesta nu numai cu vorbe și jeluiri, ci cu armele în mână.

Este o datoriă sfântă, ca luptătorii bravi pentru libertatea patriei noastre să se adune cât mai iute în jurul stegului revoluției noastre liberatoare, să intre în Macedonia, spre a gonii pe tiran și a scăpa pe frații noștri. În data ce se vor ivi cetele acestea de luptători în Macedonia, Bulgarii macedonenii vor prinde curaj și vor apuca arma. De sigur că revoluția va deveni generală și e sigur, că bravii fii ai Macedoniei se vor ridica la celălalt semnal ca un singur om. De aceea să ne grăbim cu organizarea bandelor și să cerem ajutorul la Dumnezeu pentru sfânta noastră misiune. Fraților, libertatea cere sacrificii. Chiar persoane streine, binevoitoare nouă, care iubesc libertatea și omenirea, ne-au încurajat în această direcție. E o rușine pentru noi Bulgarii să așteptăm ajutor tot din mâini străine. Onoarea poporului nostru și viitorul patriei noastre comune trebuie să fie cuvântul de ordine pentru fiecare. Înainte! Dumnezeu să binecuvinteze sfânta noastră întreprindere!

Marchisul Salisbury.

După ce Gladstone a declarat în parlament, că Regina a primit demisiunea ministerului, nu mai era nici o îndoială că vor veni la guvern contrarii lui conservatori, între cari cei mai de frunte conducători sunt Salisbury, Northcote și Churchill.

Standard a și anunțat, că marchisul de Salisbury este gata de a primi formarea cabinetului. El este dintr-o familie vechi aristocratică, este avut și are un trecut diplomatic însemnat. El a fost 15 ani membru al camerei comunelor și totdeauna s'a dovedit ca un adevărat Tory. Așa de strict a fost el în păreri sale, încât la 1867 a eșit din cabinetul Derby, pentru că reformele lui Disraeli se păreau prea departe bătătoare. Un nume și-a câștigat el în străinătate, când a fost trimis în calitate de ambasador extraordinar la Constantinopol, la acea conferință, care avea să împedeze izbucnirea războiului orientală, dar în realitate numai l'a accelerat. La această conferință Salisbury a desvoltat un rusofilism hotărât, care a susținut ura Turcilor contra lui, așa că el era dintre diplomații cei mai rău văduți la curtea Sultanului. În congresul din Berlin a luat parte ca reprezentant al Angliei împreună cu Beaconsfield, și Salisbury a făcut și motivat în ședința del 28 Iunie 1878 propunerea, ca Bosnia și Herțegovina să fie ocupate și administrate de Austria. Intorcându-se în Anglia a fost distins Salisbury de către Regina c'un ordin înalt și cetățenia de onoare.

Salisbury a fost în totdeauna un contrar vehement al lui Gladstone. După moartea lui Beaconsfield, Salisbury, deși era în camera lordilor, a devenit adevăratul conducător al opoziției. Salisbury nici cât privește știința, nici cât privește oratoria nu se poate măsura cu Gladstone, dar el este și rămâne cu toate aceste un om cu multe cunoștințe, care ca lord Cecil a colaborat și la Quarterly Review și s'a distins ca ministru și ca membru al camerei lordilor.

SCRILE DILEI.

Pe la începutul lui Iulie se va întruni un consiliu comun de miniștri pentru discutarea unor chestii principiare din pactul austro-ungar. Dela rezolvarea acestora atârână direcțiunea tractărilor amănunțite. Denunțarea convenției vamale și comerciale nu se intenționează deocamdată de nici o parte; dar se consideră de amândouă guvernele ca ultimă armă, de care se va usa în cazul extrem, așa spune N. fr. Presse.

—0—

Tageblatt din Berlin află din Viena, că întrevăderea celor trei împărați va fi la începutul lui Septemvrie în castelul Reichstadt din Boemia.

—0—

În munții dintre Cugir și Șugagă cutrieră o bandă de hoți, în urmărirea cărora s'a trimis gendarmeria sub comanda locotenentului Ballo din Deva. Totu în acest scop s'au trimis și din Sibiu 9 gendarmi.

—0—

Abiturienții din Blășiu vor întocmi Marți în 16 Iunie n. o petrecere în grădina lui D. Comșa din Veza, eventual în Otelul național. Scopul e filantropic. Intrarea de persoană 1 fl., de familie 2 fl.,

În 10 Iunie n. în garnisona din Agram s'a făcut o cercetare generală după discursurile dietale starcevicane ce se tipăriseră în mii de exemplare și se împărțiseră, între populațiune ca mijloc de agitațiune, cum se dice Oficerilor li s'a interzis de a mai vorbi croatesce în locuri publice.

—0—

Actele pentru executarea ucigașilor Kleberg-Marlin au sosit la tribunalul din Sibiu.

—0—

Adunarea generală a comitatului Trei Scaune a hotărât să facă pași la ministeriul instrucțiunii pentru înființarea unui gimnasiu său școle reale de stat în Seps St. Georgiu.

—0—

După rapoartele oficiale sosite în ministeriul agriculturii până la începutul săptămânei trecute, recolta anului acestuia va fi în totă țera de mijloc.

—0—

L'Indépendance roumaine publică următoarea scire: »Ministeriul afacerilor străine a adresat o notă cabinetului din Pesta spre a protesta contra măsurii luate din nouă contra importării porcilor în Ungaria.»

—0—

Țiarele din Bucuresci spun, că nise făcători de rele, prin spargerea unui geam, au intrat în apartamentele I. P. S. S. Mitropolitului Primat și au furat dintr'unu scrin 1200 lei în bilete de bancă, 11 bilete ipotecare de câte 100 lei și 5 de câte 20 lei, și o cruce prețioasă. Poliția și-a desfășurat imediat totă activitatea pentru dovedirea acestui îndrăzneț furt. Până acum s'au și arestat doi indivizi, asupra cărora planază grave bănueli. »Războiul« află deja, că furtivorul s'a și prins în persoana unui fostu servitor al nepotului Em. Sale, la care s'au găsit lucrurile furate.

—0—

O fabrică pentru facerea bețelor de chibrituri se va înființa la Galați, spune Telegraful. Ea va fi o dependență a fabricii de chibrituri de la Filaret. Primăria de Galați ar și fi acordat autorizarea și lucrările se vor începe în curând.

—0—

Prin intervenirea regelui Saxoniei, romanțierul polonez Kraszewski, condamnat pentru crimă de înaltă trădare și deținut în fortăreața din Magdeburg, a obținut permisiunea de a face sub supravegherea unui agent de poliție preumblări în afară de fortăreață.

—0—

Multe familii părăsesc Madridul, din cauză că s'au ivit acolo cauzuri de coleră chiar mortale.

—0—

Adunarea reprezentanței județului Brașov.

Brașov, 12 Iunie.

(Urmare).

După avocatul Schnell a vorbit (în limba română) d. avocat Ion Lengeru:

D-sa dice, că făcânduși observările obiective asupra cuprinsului statutelor și convins, că mulți dintre Maghiari vor crede, că e contrar culturii naționalității lor, ceea ce în faptă nu este. D-sa nu voiesce să cadă în păcatul celui imputăm noi Români guvernului maghiar de astăzi, dar nici aceea n'ar dori ca să se dică, că Români din acest comitat n'au înțeles intențiunea reuniunilor petente maghiare.

Trei reuniuni pentru răspândirea limbei maghiare ne cer ajutor — continuă vorbitorul — una din nordul Ungariei, alta din Timișoara și a treia din Clușiu.

Cât pentru cea dintâi, acesta de sigur va fi aceea reuniune, care a primit d'ilele aceste averea »Maticeii« slovacă din mâinile ministrului de culte Trefort, care voiesce à tout prix să maghiarizeze pe Slovaci. Asta nu ne poate îndemna de a-i votă ajutor.

Ce se atinge de reuniunea din Timișoara, activitatea ei e absolută de prisos, pentru că în acel comitat maioritatea preponderantă a locuitorilor e română, er în oraș ea e germană jdană. Maghiarii sunt așa de puțin în Timișoara și comitat, încât ei nici nu ar pute constitui o societate fără ajutorul renegaților. De ce ore limba română la gimnasiul din Timișoara e declarată de obiect neobligator? Negreșit cu intențiune, ca nici copii de Români să nu-și învețe limba maternă. Numita reuniune n'are nici ea altă intențiune decât de a maghiarisa.

Vorbitorul espune apoi motivele, pentru cari sprijinesc propunerea comisiunii permanente față cu reuniunea maghiară ardelenă din Clușiu. În fruntea acestei reuniuni se află unul dintre anglofilii administrațiunii. Acesta ne face a presupune, că densul e sigur de sprijinul guvernului. Cum se poartă acest guvern față cu naționalitățile? Ni-o arată presiunile grozave ce se fac la alegerile dietale în cercurile unde populațiunea nemaghiară e preponderantă, cu scop de-a înfățișa aceste cercuri în chip maghiar. Ni-o dovedesc mai departe modul cum respectă guvernul autonomia școlară a confesiunilor noastre. Pe calea legislațiunii, a ordinațiilor și prin ingerință neiertată se calcă mereu autonomia noastră bisericească și școlară. Guvernul a introdus în școlele noastre populare studiul limbei maghiare. Copii de țărani români sunt chinuți cu învățarea unei limbi, pe care nicodată nu-o vor vorbi și

astfel se împedă dezvoltarea firească a copiilor. În școlile medii ni s'a introdus limba maghiară chiar cu propunere maghiară. Legea din 1868 dispune, că statul este obligat a ridica din bugetul său pentru naționalității școlii cu limba lor maternă. Acesta nu se întâmplă, dar pentru aceea suntem opriți de-a ridica noi înșine școlii din banii noștri d. e. în Caransebeș. Unde creează statul o școală, o crează numai cu limba maghiară, cum a făcut și în Deva, în centrul poporului român. Aici guvernul calcă și legea pozitivă, calcă și legile firești, căci caută să ne omore ca Români și să ne facă Maghiari. Așadar desnaționalizarea adevăta e scopul guvernului.

În loc d'a se îngriji și de institute de cultură superioară pentru naționalități, guvernul desființează Academia din Sibiu și ne trimite să mergem la universitățile maghiare. Ce viață se pregătește aici tinerilor români? — Vorbitorul amintesc scandalele din Clușiu și întâmplarea dela Șemni, unde tinerii români au fost silii de colegii lor și de profesorii lor maghiari, să părăsescă institutul. — Ore astea nu s'incercări de maghiarizare ce se fac sub ochii guvernului?

Dar guvernul dă mână de ajutor d'a se înființa și reuniuni de maghiarizare; elu s'rigă: dechiar pe cei de altă naționalitate de »vogelfrei« în privința naționalității lor; dați năvală asupra-le și cu banii și cu puterile lor chiar, dacă le puteți căpăta, faceți Maghiari!

Dacă ne apărăm — continuă oratorul — în po-triva acestor uneltiri, ministerul-președinte declară în dietă că suntem »agitatori«. Dacă eu agitez acum spuind cele ce le-am spus, apoi deasemeni agitatori sunt cu mine în țera, fiindcă noi Români nu suntem dispuși să lăsam să se bată joc alții de naționalitatea noastră și nici chiar dacă ar pune să ne scoată cu cleștele limba din gură, n'am înceta de a da expresiune nemului genetic de care ne ținem.

Există deja — dice oratorul — nu numai neîncredere, ci și iritațiune între naționalitățile din patria noastră, însă această iritațiune nu-o provocăm noi, cari ne apărăm. Eată de ce comisiunea permanentă dice reuniunilor petente: »Deocamdată n'avem încredere cum veți lucra«. La acest răspuns e îndreptățită reprezentanța noastră comitatensă și pe basa următorului răspuns dat de Ex. Sa ministerul Trefort unui amic al ocaziune s'erbătorească: »Rău au făcut străbunii noștri — dise ministerul — că au conces în statul ungar mai multe limbi, astăzi stăm față în față cu această chestiune și îi facem socotela. Adecă d. ministru Trefort e de părere, că toate cestele limbi să le stăpescă. Dacă o asemenea observare o făcea altă cetățen, nu lă tragea la răspundere procurorul? Mai pte un om calm să aibă încredere în d. Trefort și în patriotismul lui și nu aruncă acest răspuns o umbră și asupra intențiilor guvernului din care face parte. Eată de unde răsar neîncrederea între cetățeni și neliniștea în țera!

(Finea acestui discurs și a raportului întreg și urma în numărul de mâine.)

Adunarea generală a comitatului Huniador

(Ședința din 9 Iunie)

(Urmare și fine).

Deva 10 Iunie 1885

În cealaltă zi, la 9 Iunie s'a deliberat asupra faimosei scrisori a »Kultur egyelet-ului« [din Clușiu. Comisiunea permanentă a propus să se ia la cunoștință cu multă bucurie, și fiindcă municipiul e sărac (minime că a cutozat a recunoșce așa ceva) și nu dispune de bani, ca să potă votă și sprijin material acelei societăți atât de salutare, să se dea expresiune dorinței, ca aceea societate să fiă sprijinită pe cale socială.

Trebuie să observăm la acest loc, că obiectul acesta s'a desbătut mai pe urmă în comisiunea permanentă, — așa se vede, că și Maghiarii s'au genat de acel rescript, — și că acolo li s'a spus sincer și cu totă seriozitatea, că ce valoare pte avea acel rescript, propunându-se a se luă de la ordinea zilei. Ei, dar nici Maghiarii de pe la noi nu pot rezista curentului dela Pesta și au adus discuțiunea în congregațiune.

Propunerea comisiunii fu combătută mai întâi în formă de dr. A. Tincu, dar congregațiunea a decis a o desbate în merit.

Primul vorbitor a fost Aladar Szeredai, deputat guvernamental, ales în cercul Dobrei, — scii așa precum s'au ales totdeauna în acel cerc... Falcicul deputat nu a fost mulțumit cu propunerea comisiunii permanente, ci a făcut adausul, ca amesurat demnității comitatului (adecă două sute cincideci de mii Valachi și abia cinc șese mii de Maghiari și maghiaroni) reprezentanța comitatului să se înscrie ca membru fondator la »Kultur-egylet-ului« din Clușiu, — îndrumând pe vice-comite, ca să scotă prin repartiziunea suma de două trei ani (adecă fală mare pe punga altuia). Au-ți nobili și viteji grănițeri de pe la Dobra, ce glasul răsună în urma vinarsalului beută astă veră. Propunerea d-lui A. Szeredai n'a însuflețit mai pe nimeni.

Al doilea orator și primul, care a vorbit în contra propunerii comisiunii permanente, a fost d. Dr. Avram Tincu avocat în Orăști. D-sa arătând că nedreptate a făcut guvernul maghiar Românilor, pe toate terenle vieții publice, cum Români incetă cu

meatul au fost scoși din toate oficiile, cum limba română s'a persecutat și se persecută, cum se amenință școlile noastre confesionale și câtă amarăciune se cauzează Românilor pentru lupta lor legală, — apoi arătându scopul și urmările »Kultur-egylet«-ului propune, ca rescriptul să se ia dela ordinea Țilei.

După Dr. A. Tincu a vorbit inspectorul școlar Ludovic Réthy, apărându propunerea comisiei permanente și declarându, că din considerațiune către Români (mărinimosul!) nu poate sprigini propunerea respective adausul lui A. Szeredai. Combătându argumentele lui Dr. A. Tincu, voinicosul inspector ni-a explicat, cât de mult se stăpânește d-sa ca să nu espetoreze după cum s'ar cuveni (s'el nu fi pus pe căte, că de sigur și-ar fi căpătat răspunsul meritat), apoi că câtă întunecime a fost în acest comitat când a venit d-sa aici (pentru aceea i se descriu atât de drastic întreprinderile sale de înșși conaționalii săi prin Țiare, foi volante și broșure!) — în fine câte bunătăți au primit Români dela »statul maghiar« (care se va fonda pte de aci încolo, căci statul poliglot, în care trăim aji, nu e numai al Maghiarilor) de aceea provoca pe toți Români buni patrioți (à la Moldovan Gergutz) să se sprijinească »Kultur-egylet-ul« din Clușiu.

Intru adevăr, vorbirea d-lui Réthy a trebuit să s'arbescă și pe cei mai fanatici Maghiari, căci a îndruga atâtea sofisme și a vorbi cu atâtea vervă despre lucruri de nimic, cum e și afacerea »Kultur-egylet-ului« și încă într'un comitat așa de românesc precum e al nostru, se recere un stoicism tocmai ca al d-lui L. Réthy.

Una însă rămâne necontestabilă. Eroi maghiari sării dela noi, cari deja au format și o filială pe acest teritoriu, nu au avut curajul a susține pe față, aceea ce scriu în Țiare, spun în conferințe și declamă în adunări mari, că adevărul se maghiarizeze pe Români din acest district.

Una din două: sau sunt minciuni și laude goale ce le scriu unii Maghiari dela noi în Țiare și apăruri, spun și declamă în conferințe private și publice, că adevărul ei vor maghiariza și remaghiariza pe cei din comitatul Huniádorei, — sau sunt neadevăruri și nesincere declarațiuni ce le fac în adunarea comitatensă Țicându, că nu vor a maghiariza pe nimeni, ci numai să învețe pe toți unguresce.

Förte frumos și cu puternice argumente a vorbit și d-lu protopop dela Bradă Vasile Demianu, arătându inconsecința, nedreptatea și pericolul ce se face cu propunerea comisiei permanente. Apoi a mai vorbit vice-comitele Coloman Barsay, espectorându-se contra Țiarelor române și venind într'un estas, încât abia d-lu Teodor Popu, avocat în Baia de Crișiu, l'a putut domoli cu unele reflecțiuni nimerite, proprie D-sale.

Sermanul Domn vice-comite a trebuit să se hoscocorescă puțin, că almintrelea îl atacă Țiarele maghiare, că nu este destul de energios, — pentru aceea nici nu ni-a suprins vehemența D-sale. — Ce se ține însă de supărarea lui pe Țiarele române, nu avem ce să-i facem. Țiarele române nu putură scrie ode și imnuri de laude asupra purtării d-sale de mai anii trecut, căci Ție cu aceea nu se laudă nici chiar conaționalii D-sale.

Pe cât de naiv a vorbit avocatul I. Imets, venit aici între Români din secuime, — pe atât a fost de sincer d-lu profesor Kun Robert. Celu dinteu a voit să arate, cât știe d-sa să respecte semnțul național al acelora, după a căroră sudore mai cu seama a ajuns la o stare bunicească, — er d-lu profesor din capul locului a declarat, că nu voese a capacitate pe Români, fiindcă nici Ungurii nu vor a fi capotați de aceia, cari sunt contra »Kultur-egylet-ului.«

Trecându la vot, s'a primit propunerea comisiei permanente. — Când s'a votat acest obiect, abia au fost de față 40—50 de reprezentanți. D-lu Saba Borha pretor în Ilia,—candidatul Românilor dela restaurare— a votat cu cei ce se bucură tare de Kultur-egylet-ul din Clușiu. (Auși sântite părinte protopope dela Hațeg!)

Una trebuie să constat cu plăcere, că reprezentanții români, puțin câți au fost și astădată, au vorbit cu totă demnitate și s'au purtat ca omeni serioși. — Notăm și aceea, că partea cea mai mare și respectabilă dintre Unguri s'a sfiit de apelul Kultur-egylet-ului și au lăsat rolul de sprijinitori la de aceia, cari nu au și așa alt rol mai de Dómne ajută!

După votare ne am depărtat și nu dorim a mai merge curându la congregațiunea comitatului Huniádora.

Trefort, judeu.

Domnule Redactor! — In numărul 116 al »Gazetei« s'a scris după »West-ungarische Grenzboten,« că la Academia ungară judeii au ajuns a fi domni și a dispune, că ei au ales și pe Trefort de președinte la Academia, care de

almințrelea și elu e judeu la fire, și așa se vor înțelege.

Numita fôia germană nu știe, de ce e Trefort judeu la fire, însă un protopop rusesc, om bêtren și cu veda, mi-a spus, că cunosce pe Trefort din tinerețe, a cunoscut și pe tată-său, și că acela a fost judeu.

Nu știu prin ce metamorfoze s'a făcut Trefort din judeu creștin și ungar, aceea nu am întrebat, că mi s'a părut curiosă originea lui, și despre acesta am voit a mă convinge. Deci am întrebat pe bêtrenul protopop, cum pte fi Trefort judeu, când la noi judeii au nume germănesc, eră Trefort are nume francesc, ce romănesc însemnă: prea förte. Protopopul mi-a răspuns, că orice nume să aibă Trefort, elu știe limpede, că tată-său a fost judeu.

Vă comunică astă știre, Onorate Domnule Redactor, căci chiar să nu fie adevărată, cred, veți deschide colonele »Gazetei« Escelenței sale domnului Trefort, ca decă va voi, să-și arate originea.

Insă decă densul la fire e judeu, precum scrie »West-ungarische Grenzboten,« aceea, ori de ce origine să fiă, totu rămâne-va, că precum Țice poetul latin: naturam furca si expellas, tamen usque redibit, natura cu furca să o scoți, totuși rămâne.

De aci putem înțelege, de ce e a scris ministrul Trefort episcopului Szabo, că în țără nu pot fi mai multe limbi. Sântul Stefanu ca fundator de stat și ca un sântu a voit, ca să fie respectate toate poporele din țără, precum și limbele lor; însă fiii lui Iuda amblă după modă, ba vréu chiar ei a fi primii în modă, și apoi că ce va fi mâne de aceea nu le pasă.

Blașiu 12 Iunie.

Domnule Redactor! Alaltăeri seră cu ocaziunea unei preambli pe stradele acestui orașel aușii pe unu tată român vorbindu cu o fiică a sa în nobila limbă maghiară și totodată Țicându tată-său nisce cuvinte romănesc în mod naiv, er fiica, răspundendu-i în limba română: »nu știu romănesc.« In acelu moment mai bine aș fi voit să mă despart de lume spre a nu-o mai vedé! Prin acesta ne-a dat o nouă devadă de romănităe numitul d-nu, carele are lăfă din banii adunați dela popor, deși în mod indirect, câștiga cu multă osteneță.

Vai! nu ști tu popor blând pe cine nutrești din banii ței! Decă au să procedă și ceilalți Români în crescerea copiilor lor precum, amară durere, vedem că și urmăz nisce preoți Români slabi de ângeru din comitatul Huniádorei, ale căroră fiice se mândresc cu numele unguresc, ce o să se alegă de noi! Decă i-am putea baremi pe unii ca aceia, trândavi, a'i espune pe Taiget spre a nu-i mai vedé în mijlocul nostru, căci nu-să demn a călca âst pământu sântu și strămoșesc.

Precum vă comunicăi alaltăeri prin o corespondență, s'a început maturitatea. Dar încă înainte de a se începe li s'a spus maturisanților, că dintre 40 înși au să cadă 8 sau 9, înainte de a se ști cum răspunde fiecare la verbal, când și un student mai puțin diligentu pte să de răspunsuri indestulătoare și așa să de probă că e apt spre a fi judecat de maturi!! Dér nu! d-nii profesori decid înainte pe cine au să doboré, căci sunt unii invidioși că cum să scape atâtea și așa facu ca vênătorul care își puse apa la foc să fêrbă și epurele încă în pădure. Și încă una! Calculii se dau după placul inspectorului școlastic, carele aușind pe un școlar numai odată răspundendu se pte înșela în judecata sa și așa să facă nedreptate grosolană, dela care depinde uneori viitorul unui ténêru. Așa ar fi spre exemplu un studentu, ai cărui părinți nu se bucură de o astfel de stare, ca să pôtă lăsa pe fiul lor să-și continue studiile la o facultate, spre care are aplicare și astfel e silit să ceră un stipendiu la vre-o fundațiune, dêr stricându-i-se calculii, pe cale nedreptă, nu-și pte mijloci un stipendiu destul de mare și e silit să renunțe la idea sa, alegându-și altă carieră pe care-i permit mijlocele a înainta, dér la care n'are aplicare și astfel devine nefericit pe întreaga lui viață. Da! d-nii profesori, fii inspectorului, căci cu »fiam« agrăesc pe unii, de acum sunt prea slabi ca să facă opoziți, precum s'ar recere dela densii, căci densii, avându de-a face cu studenții în mai mulți ani, au ocaziune de a-i cunosce bine, dér durere, căci aci nu se practică acesta! Se pare că aci se potrivește Țisa poporului: »ce-a fost dulce s'a mâncat, ce-a fost verde s'a uscat« și Blașiu urmăz mersul racului.

Multe ar mai fi de-a spune, pe care cel ce n'a petrecut aci cu greu le-ar crede: O! tempora.....

Brutus.

SCRİ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu »Gaz. Trans.«)

Mostar, 14 Iunie. — Kallay 'și începe mâne a doua călătoriă de inspecțiune, mai ales în interesul căii ferate Mostar-Serajevo.

Berlin, 14 Iunie. — După știrile sosite aci, prințul Frideric Carolu a fost lovit de apoplexiă la castelul de vênătore, paralizându-i-se jumătate corpul.

Baku, 14 Inniu. — Eri ajutorul măestru-lui de polițiă a fost rănit pe stradă printr'o lovitură de pumnal și muri după o jumătate de oră. Făptuitorul a dispărut.

DIVERSE.

Un omor în Deva. — Ni se comunică din Deva cu data de 11 Iunie următoarele despre cazul morții lui Franz Schreiber din Brașov: Schreiber a pornit să mERGă la Viena pentru procurarea mobilelor ficei sale, care după cum aușă avea să se cunune Dumineca viitoare, însă a cugetat a se abate pela cumnatu-său. Elu se scoborî Duminecă la Orăștia, ca să se convingă despre averea cumnatului său Kutsera, și ducându-se la cărțile funduale și-a și câștigat convingerea, că are 2 case cu o povară de 400 fl. numai. Apoi totu în aceea Ți cu trenul de amăđi a venit la cumnatu-său Kutsera, care este reparator de puscă la honved, om de almintrelea förte de trebă și onest, numai sgărcit tare. Acesta a ținut de soțiă pe sora lui Schreiber, cu care a avut un băiat. Murind băiatul, părinții atât de mult s'au mahnit, încât femeea a înebunit și s'a trimis în casa alienaților la Sibiu. Schreiber în Deva la cumnatu-său a fost amicabil primit, însă purtarea lui cea aspră cu cumnatu-său Kutsera l'a adus pe acesta a comite omorul. Schreiber adevăr s'a dus la notarul publicu ca să se sfătuiască cu elu și întorcându-se erăși la cumnatu-său i-a pretins partea ereditară din partea soru-si. Acesta în urmă i-a promis 200 fl., însă Schreiber nu s'a indestulit, Țicându că din o miă de fiorini nu lasă nimic și l'a chemat la notarul publicu Țicându ca să încerce acolo o împăciuire. Mercuri în 10 Iunie dimineța la orele 7½ mergu ambii la notarul publicu și acolo a sedus pe Kutsera de s'a obligat a-i plăti lui Schreiber 1000 florini. Mergu acasă și Kutsera i-a din magazinul de arme o pușcă încercată, apoi chiamă pe cumnatu-său sus în casă și cum ajunge acesta în ușă, vedendu că Kutsera țintescă asupra-i, se întorce să fugă, dér glonțul i-a pètruns în spate eșind prin peptu în partea stângă. Schreiber cădu jos în mijlocul uși și peste un quart de oră a murit. Apoi Kutsera a mai încercat odată pușca și s'a impușcat și elu dreptu în inimă în magazin murind imediat.

**

Voluntarul Tunu. — Un voluntar, care și-a servit anul la artileriă și care era un ștregar de frunte, își chultuia förte de timpuriu banii ce-i primea lunar de acasă. De aceea scria tatălui său în provinciă dese scrisori, în care cerea bani, și la început motiva totdeuna pentru ce-i trebuia banii său pe ce i-a cheltuit. Dela o vreme nici nu mai putea scrie, că-i trebuie ba o sabiă nouă, ba un coifu și alte lucruri de acestea, pe care de atâtea ori le cumpărase — în scrisori numai. În fine veni rândul să-și cumpere și un altu cal, fiindcă ce-lu care-lu avea pré se odorogise, și scrie deci tatălui său după bani, fără să spue că pentru ce-i trebuie. Dar fiindcă tată-său cu puțin înainte îi trimesese o sumă mai mare de bani, îi scrise înderétu întrebându-lu că pentru ce-i trebuie erăși bani. După câteva Țile sosi răspunsul: »Trebuie să-mi cumpăr un tun nou!« Tatăl îi răspunde la acesta: »Eu sunt cunoscut cu Krupp, îți voi cumpăra eu insumi tunul, lămuresc-mi numai corect de ce calibru să fiă!« Voluntarul rămase incremenit, nu s'așteptase la un asemenea răspuns. Se'nțelege, artileristului nu-i mai veni în gând să arate calibrul tunului, dar de atunci bravul artilerist până aji e numit de amicii săi: »Tunu.«

**

Un copil de doi ani scăpat din unde. — Unu copil de doi ani și jumătate cădendu într'unu riuleț la Rapperswyl (cantonul de Saint-Gall), fu dus de curentu la o distanță de 50 metri și aruncat într'unu canalu lung de aproape 100 metri care se află peste totu acoperit. Reveni la lumina Ției, întră în Seerlanf, și în două sărituri cade dela o înălțime de 6 metri, apoi trecendu pe sub mai multe case în cele din urmă e scăpat de un ténêru numit Helbling, fără ca să sufere nici cea mai mică leziune.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul la bursa de Viena

din 13 Iunie st. n. 1885.

Table with exchange rates for gold, silver, and various currencies like the Austrian crown and the Hungarian forint.

Bursa de Bucuresti.

Cota oficiala dela 1 Iunie st. v. 1885.

Table with market prices for various goods and currencies, including the official rate for the Romanian national bank.

Cursul pietei Brasov

din 15 Iunie st. v. 1885.

Table with market prices for various goods and currencies in Brasov, including exchange rates for the Romanian crown.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ se pota cumpara in tutungaria lui I. Gross.

Anuntam a celor onorati cetitori, cari vor binevoi a se abona la foia noastra de aici incolo, ca avem inca in rezervă numeri dela inceputul anului 1885 prin urmare pota se aiba colectiunea completa.

Administratiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Beiu, Vodă, Domnă ROMANŪ ISTORICŪ de Theochar Alexi.

Apare in brosură a 20 cruceri, 50 bani una cu ilustratiuni originale.

Romanul va fi completu cu 34 brosură. Ori ce libraru, colportoru, legatoru de carti etc. este gata a procura aceste brosură franco, duse la casele onor. cetitoru.

Acasta scriere este unica in tota literatura romana, caci in adeveru nu posedamu nici unu romanu originalu coprindeudu peste 1000 de pagini din care, nici una nu este lipsita de interesu pentru ori ce cetitoru.

O variatiune bogata, precum nu ofera nici unulu din romanele traduse, apoi interesulu ce

ni se excita pentru faptele istorice, preface lectura acestui romanu in o adeverata placere, in unu bogatu isvoru nu numai de distractiune ci si de instructiune.

Textulu romanului este insoitu de ilustratiuni, care si aceste sunt originale, compuse de unu artistu anume pentru acasta scriere. Ea cuprinde istoria Romaniei, incepandu cu fanariotulu Caragea, trecendu la revolutiunea eterii grecesci si a lui Tudoru Vladimirescu, a carui vietă, fapte si morte tragica sunt cu de amenuntulu descrise, atinge revolutiunea dela 1848, tracteaza pe largu Domnia lui Cuza, dandu unu tablou amenuntitu despre acea epoca si incheia cu alegerea lui Carolu de Hohenzollern.

Firulu, pe care se inșira aceste tablouri istorice, se compune din unu sujetu sensationalu in tota puterea cuvintulu. Unu tata, perdundu zestrea ficei sale, intr'o scena, unde acasta o reclama dela elu, isi ese din fire si o lovesce de

morte. Pentru a scapa de pedepsa legii, o tarcesce in gradina, unde fi taie capulu, ingropandu-lu, pentru a face se creda lumea, ca cadavruulu fara capu, este alu altei persoane. Cu tote astea se vede silitu a marturisi faptul si este condamnatu la munca silnica. După catva timp se descoperă ca . . . dar cine voiesce a sci ce se descoperă, citescă romanulu, unde va gasi cu ce se-si atite, s'apoi cu ce se-si astempere curiositatea.

Cine-si procura intregulu opa de-a-dreptulu dela tipografia editore platindu-lu de-o data inainte, se va profita de economisirea portuluu adica va avea se trimeta numai cate 15 cruceri de brosură seu pentru 34 brosură 5 fiorini.

Tipografia Alexi, BRAȘOVŪ.

Tote administratiunile diareloru romanesci sunt rugate a ne face ofertă pentru publicarea acestui anuntu.

Mersulu trenuriloru

pe linia Predealu-Budapesta si pe linia Teiusu-Aradu-Budapesta a calei ferate orientale de statu reg. ung.

Large table with train schedules for routes Predealu-Budapesta, Teiusu-Aradu-Budapesta, and Aradu-Timisora. It includes columns for train types (omnibus, accelerated, passenger) and departure times.

Nota: Orele de nopte sunt cele dintre liniile grăse.

Tipografia ALEXI, Brașovū.